

Visionair schilder Melle, vertolker van de kwetsbaren

De schilder Melle kwam al jong met het ideeëngoed van Ferdinand Domela Nieuwenhuis in aanraking. Het Heerenveen Museum, met daarin het Ferdinand Domela Nieuwenhuis Museum, toont nu zijn vroege werk en geeft inzicht in de symboliek van zijn schilderijen.

Beeldende kunst

• Marije Bouman

Het lijden van mensen en dieren, dat wilde Melle Oldeboerrigter (Amsterdam 1908 - 1976) laten zien en bestrijden. Zijn ideeëngoed was anarchistisch en zijn tekeningen en schilderijen een grote aanklacht tegen de machthebber. Tegelijk wilde hij er het besef van individuele vrijheid mee stimuleren.

Melle is vooral bekend als schilder van de Jeroen Bosch-achtige schilderijen waarin vele geslachtsdelen zijn verwerkt. Daardoor werd hij wel als erotische schilder bestempeld maar het tegendeel is waar. De fallus en vagina stonden symbool voor de machtswellust en intimidatie van de mens die ook

achttienjarige leeftijd politieke prenten waarin het anarchistische verzet tegen militarisme, staatsmacht, religie en koningschap beeldend zeer sterk naar voren werd gebracht.

Melle bleek over een uitzonderlijk tekentalent te beschikken en zette dit gepassioneerd in, eerst voor *De Moker*, later voor de socialis-

tische Arbeiderspers waar hij tot 1945 voor werkte. Onder pseudoniem tekende hij voor radicalere bladen zoals *Neen!*, *Liga-Signaal*, *De Vrije Katheder* en *De Vlam*. Een aanzienlijke hoeveelheid van deze publicaties is in de expositie in Heerenveen te zien. In *De Moker* zijn de tekeningen nog vrij grafisch, twintig jaar later is de tekenstijl lossier, schilderachtiger en dramatischer geworden.

In zijn vroege schilderijen vanaf 1945, de periode waarin hij definitief koos voor het beeldend kunstenaarschap, komen de geslachtsdelen die tot zijn idioom gingen behoren voor het eerst naar voren. Zo zien we zowel in *Vrijheid in het rood* als in *God in Frankrijk* de fallusachtige rode muts op het hoofd van een figuur in een modderige, dreigende omgeving waarin flora en fauna er ziekelijk uitzien. De rode muts is gebaseerd op de vrijheidsgodin Marianne uit de Franse Revolutie maar deze vrijheid wordt duidelijk met voeten

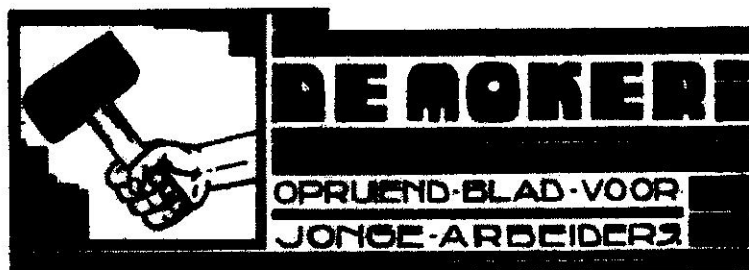
getreden. Ook gebruikt hij deze godin om de onderdrukking van Indonesië, hernieuwd na de Tweede Wereldoorlog door Nederland, aan de kaak te stellen. Veel van zijn schilderijen kwamen vanuit zijn

Veel van zijn schilderijen kwamen vanuit zijn dromen en visioenen tot stand

dromen en visioenen tot stand.

Melle zag vrouwen en kinderen expliciet als de kwetsbare groepen die door uitbuiting van de machthebber onder de voet werden gelopen. Vrouwen waren geen verleiders zoals de kerk vaak predikte maar slachtoffer, wat in het schilderij *Janke Godhelp* uit 1964 duidelijk naar voren komt. Zelf kind ten tijde van de Eerste Wereldoorlog met een vader die op zee voer had Melle zijn eigen kwetsbaarheid als kind zeker gevoeld. Zijn moeder was een sterke vrouw maar had al een eerder huwelijk achter de rug waarbij zij haar man, dochttertje en zoonkje die ook Melle heette aan tuberculose verloor. Niet voor niets werd Melle vertolker van de kwetsbaren.

• De tentoonstelling Het engagement van Melle, visionair schilder is tot en met 4 maart te zien in Museum Heerenveen en het Ferdinand Domela Nieuwenhuis Museum te Heerenveen

met voortplantingsdrift gepaard gaat. Oorlog en onderdrukking zag hij als een direct gevolg. Gezien de tijd en de armoedige omstandigheden waarin hij opgroeide is zijn angst en fascinatie voor de duistere kant van de mens begrijpelijk. Het recht op vrijheid stelde hij daar tegenover, te beginnen met zijn eigen kunstenaarschap.

De vader van Melle, Hendriekus Oldeboerrigter, was zeeman, afkomstig uit Harlingen en een fervent aanhanger van de sociaal-anarchist Ferdinand Domela Nieuwenhuis. Hij bezocht wanneer hij kon de samenkomsten waarbij Nieuwenhuis sprak. Melle en zijn twee zusters, die opgroeiden in de verkrotte Amsterdamse buurt Wittenburg, kregen de anarchistische ideeën met de papelel ingegoten.

Jongerengroep

Al jong sloot Melle zich samen met zijn zus Liberta aan bij de jongerengroep rond het blad *De Moker*. Het was een groep van geheelonthouders die hun samenkomsten in de natuur organiseerden. Voor *De Moker* maakte Melle al in 1926 op

DE GEKETENDE JEUGD

De geketende jeugd, cover van Melle van het blad *De Moker* (1926) en zijn schilderij *Vrijheid in het rood* (1945). Foto's: Museum Heerenveen

Exposities

- Aldtsjerk Galerie Bloemrijk Vertrouwen. *Buddy Hermans*: schilderijen, t/m 2 dec.
- Ameland Div. locaties. *Kunstmaand Ameland*: meer dan 100 kunstenaars uit binnen- en buitenland exposeren op bijzondere locaties verspreid over het hele eiland, t/m 30 nov.
- Ameland Nes WestCord Hotel Noordsee. *Kunstmaand Ameland: Saskia Boelsma*: 16 landschapsfoto's op groot formaat, t/m 30 nov.
- Burgum Streekmuseum - Volkssterrenwacht Burgum. *Neanderthalers in Noord Nederland*: expositie

(gebouw a/d Tussendiepen 6). *Open werkplaats*: met werk van Jan Ketelaar en div. gastexposanten, t/m 25 nov.

- Fochtelo Stichting Nobilis Centrum voor prentkunst. *Facetten*: Cees Andriessen (hout- en linosneden, exlibris en grafiekprojecten), t/m 26 nov.
- Grou Museum Hert fan Fryslân. *It Muzyk giet troch de Buorren*: jubileumexpositie 125 jaar Brassband Apollo. Met foto's, filmpjes, geluidsfragmenten, instrumenten, uniformen etc., t/m 26 nov.
- Harlingen Galerie de Vis. *Eenvoud en waarheid*: Eugène Brands (gouaches op papier), Harrie Gerritz (schilderijen) en Klaas Gubbels

- Heerenveen Bibliotheek. *Paul Dijkstra*: schilderijen, t/m 2 dec.
- Heerenveen Heerenveen Museum. *November in de Pronkkeamer*: Lucanna Bosma: tekeningen en multimediale werken, t/m 30 nov.
- Heerenveen Melklokaal voor hedendaagse kunst. *Oponthoud op doortocht II*: Tjibbe Hooghiemstra en Arno Kramer (tekeningen en schilderijen), t/m 26 nov.
- Jubbega Kunsthuis LOOF. *De klikker en de filosoof*: Anutosh (schilderijen), t/m 26 nov.
- Leeuwarden Dynamische Keramiekwinkel Ynke Vogel. *Marianne Knol en Bert Pool*: keramiek, t/m 25 nov.
- Leeuwarden Emmakade Antiek

damse School glas-in-lood plafond te bezichtigen, t/m 2 dec.

- Leeuwarden Fries Museum. *Tien topstukken on tour: Voor Nederland verworven dankzij de BankGiro Loterij*: met werken van o.a. Rembrandt, Appel, Steen, Monet en Picasso, t/m 26 nov.
- Leeuwarden Galerie De Roos van Tudor. *Rondom 30*: 33 kunstenaars met rond werk, t/m 2 dec.
- Leeuwarden Kunsthandel & Galerie De Vries. *Najaarstentoonstelling*: div. kunstenaars (diverse werken), t/m 2 dec.
- Leeuwarden Potmarge (Achter de Hoven). *Landart project Kunstacademie Friesland*: 15 studenten (diverse werken), t/m 30 nov.

Stellingen (ingang Buurthuis). *Buitengewoon*: 18 kunstenaars (diverse werken), t/m 26 nov.

- Sneek Vriesia Bouwen met glas. *Glaskunst 10-daagse*: 9 kunstenaars, t/m 26 nov.
- Stiens Gemeentehuis. *Marja de Ruiter-Divendal*: schilderijen, t/m 1 dec.
- Veenklooster Galerie De Kuiperij. *Esther van Hulzen en Martha Kalma*: schilderijen, t/m 2 dec.
- Wier Ioannis Teatertsjerke. *Mens en natuur*: Mieke Vastrick en Hilly Stellingwerf (schilderijen), t/m 30 nov.

• Dit is een selectie van de expositieagenda. Kijk voor de complete